

Cultuuronderwijs als een motor voor emancipatie

Lamyae Aharouay, columniste NRC handelsblad

Mijn leraar kunstgeschiedenis gebruikte nog een oude projector en dia's om ons, een klas Havisten, te leren wat de bedoeling was van grote kunstenaars als Van Gogh en Van Rijn. De klas was donker, het scherm verlichtte niet alleen onze gezichten, maar ook mijn hart. Gek was ik op de details uit de schilderijen waar hij op inzoomde. Er zat altijd een verrassing in.

Nou moet ik erbij zeggen dat ik kunstgeschiedenis kreeg omdat ik had gekozen voor het profiel cultuur en maatschappij - ik was erg slecht met cijfers en dit was het enige profiel waarin je het minst wiskunde en economie had. Dat jullie niet het idee krijgen dat ik hier heel bewust voor had gekozen.

Dit was op de middelbare school. Denk ik verder terug, naar de basisschool, dan herinner ik me de muziekles met Juf Joke, waarin we liedjes zongen uit haar jeugd. Ik denk aan de toneelstukken waarin ik meestal een boom of een ander decorstuk mocht spelen. En in groep 8 had ik een juf die dol was op mandala's, dus kleurden we elke vrijdag met speciale potloden mandala's in. Als het Sinterklaasfeest werd gevierd, gingen we naar Theater Orpheus om een voorstelling te zien over de goedheiligman. Het voert wat ver om te zeggen dat die lessen mij nou cultureel hebben gevormd, maar ik durf wel te beweren dat die lessen, hoe amateuristisch soms ook in elkaar gezet, mij langzaam de ogen openden. Er was meer dan rekenen en taal. Je kon ook zingen, kleuren, je op andere manieren uiten.

Die lessen kunstgeschiedenis, die hebben het zaadje geplant dat nu af en toe uitkomt en mij verleidt om naar een tentoonstelling te gaan. Het liefst alleen, koptelefoon op, om me laten leiden door de verhalen die de kunstenaars met hun stilstaande beelden probeerden te vertellen. Het inspireert, op een manier die moeilijk te beschrijven is. Het is geen concrete inspiratie, het is iets lossigs, dat een week in je achterhoofd kan blijven hangen voordat het zich vertaalt in een concreet idee.

Een voorbeeld is de Hollandse Meesters uit de Hermitage, die in de Amsterdamse Hermitage te zien zijn. Het werk van de helden van toen, deed bij mij de vraag opkomen: wie ziet Nederland over honderd jaar als de helden van onze tijd?

(De tentoonstelling is nog zo'n anderhalve maand te bekijken, dus wees snel!)

Of toen de Nieuwe Kerk de World Press Photo tentoonstelde, en ik daar The Forger keek, een korte geanimeerde documentaire over een kledingverver die zich in de Tweede Wereldoorlog aansluit bij het verzet, waar hij een meester wordt in het vervalsen van papieren. Hij blijft doorvechten, ook na de Tweede Wereldoorlog. Hij hielp Algerijnen tijdens de Algerijnse oorlog. Daarna hielp hij Guineeërs, Angolezen, Venezolanen, Peruanen, Argentijnen, Chilenen, Nicaraguanen. De lijst gaat lang door. Het inspireerde me tot een column. Je kunt de documentaire nog online kijken.

Met dat kleuren en tekenen is het overigens nooit iets geworden. Naast kunstgeschiedenis kreeg ik op de middelbare school ook tekenen. Ik herinner me dat we ooit een klasgenoot zo precies mogelijk moesten tekenen. Niemand wilde door mij getekend worden. De tekening die ik uiteindelijk maakte van een gedwongen slachtoffer zal u doen begrijpen waarom, hoewel het bewijs inmiddels vakkundig door mij is vernietigd.

Maar dat is het mooie van cultuuronderwijs. Voor rekenen moet je goed kunnen tellen, voor taal goed kunnen spellen. Dat is meetbaar in beide gevallen. Maar genieten van een voorstelling of je creativiteit kwijt kunnen in een tekening, dat kun je niet goed of fout doen.

Die creativiteit heb je de rest van je leven nodig. Kijk maar eens naar vacatureteksten, daar zal je negen van de tien keer lezen dat men op zoek is naar een creatieveling.

Creativiteit moet je af en toe voeden. Daar hoeft je niet altijd speciaal voor naar het theater of het concertgebouw. Het kan ook achter je eigen tv, met een boek op schoot op de bank, of met je koptelefoon op in de tram. Maar je moet je er wel bewust van zijn. Niet iedereen wordt daar op jonge leeftijd thuis al bewust van gemaakt. En daarom is cultuureducatie zo belangrijk.

Ik hoef u niet te vertellen dat die erkenning niet vanzelfsprekend is. Het kabinetsbeleid op dit onderwerp is behoorlijk ambivalent geweest de afgelopen jaren. U kunt daarover meepraten. Als er bezuinigd moet worden, dan is cultuur het eerste slachtoffer. Dat gebeurt bij de mensen thuis, dat gebeurt op scholen, en ja, dat gebeurt ook bij de overheid. Het is van een misplaatste vanzelfsprekendheid. En zolang cultuuronderwijs niet de status krijgt die we taal en rekenen wél geven, blijft dat zo.

Het huidige kabinet trekt de portemonnee weer. In het regeerakkoord, Vertrouwen in de Toekomst, lees je prachtige woorden over het belang van cultuur. Ik citeer even: "Cultuur verrijkt het individu en verbindt de samenleving. Naast haar intrinsieke waarde en de waarde voor onze identiteit en geschiedenis, draagt cultuur bij aan de economie van ons land, bijvoorbeeld door bij te dragen aan toerisme en een goed vestigingsklimaat." Einde citaat. Prachtige woorden, maar om twee zaken toch ook een beetje jammer.

Een. Blijkbaar wordt de waarde van cultuur alleen ingeschat als er ook geld voor is.

En Twee. Het is nogal wrang dat dit op een manier ook gebruikt wordt als middel in de identiteitsdiscussie die in ons land speelt. Ineens maakt de overheid het mogelijk dat alle kinderen tijdens hun schooltijd het Rijksmuseum en ons parlement bezoeken.

Als het echt zo belangrijk wordt gevonden, veranker het belang van cultuuronderwijs dan in de wet, zodat het niet onderhevig is aan hoe goed ons land economisch vaart. Niet ieder kind geniet een opvoeding waarin aandacht wordt geschonken aan culturele vorming, het is de taak van scholen om daarin bij te dragen. Om daar goed beleid op te kunnen voeren is het belangrijk dat scholen voorzien worden van continue financiering.

Het is dan aan de andere kant wel aan scholen om die taak ook serieus te nemen, en cultuur niet te zien als *iets leuks voor erbij*. Zeg maar hoe dat ging bij mij op de basisschool. Dat doen ze wél onder andere in de keuze van het aanbod. En ik kan me voorstellen dat cultuur- en onderwijsinstellingen in een stad als Den Haag weleens tegen gevoelige zaken aanlopen. Ter voorbereiding op deze dag hoorde ik over leerlingen die hun ogen bedekken als ze langs een schilderij met naakt lopen. Het is makkelijk om van een afstand, bijvoorbeeld vanaf dit podium, te zeggen dat scholen dat maar even moeten regelen. Maar ik weet ook dat het als docent, toch alleen voor zo'n klas, moeilijk is om zich te mengen in zo'n principekwestie.

Ik hoop dat vandaag ook een mogelijkheid biedt om daarover te sparren. Jullie weten het best van elkaar wat jullie meemaken. Cultuuronderwijs is niet alleen leuk en mooi, het kan ook werken als een motor voor emancipatie. En dat kan uitdagingen met zich meebrengen. Spreek daarover met elkaar, leer van elkaar. En wie weet kunnen juist die gevoeligheden weer onderwerp van een mooie voorstelling zijn.